

Михал Вивег

СТВАРНО ВАМ СЕ ЧИНИ ДА ЈЕ ТО МНОГО

РАЗВРАТ

Хелена се заљубила у Милана још пре више од годину дана, али није било лако преварити Рихарда – између осталог радили су у истој фирми тако да је држао на очима двадесет и четири часа дневно. Најзад је то осмислила овако: почели су са Рихардом два пута месечно да одлазе са посла, одмах после ручка, у заједничку куповину у тржни центар. Два-три дана пре тога јавила би Анети да јој купи неколико комада одеће и да то сакрије код себе у продавници. Анета је била уда-та тек пет година, према питању брачне невере се односила лакомислено, али с више разумевања од саме Хелене.

Пре одласка из канцеларије и данас је свратила у тоалет. Очешљала се и поправила кармин. Није хтела да чека лифт, па је она три спрата стрчала низ степенице. Осећала се младом, или млађом него обично. Пре подне је падала киша, још увек се назирала вода у то-плоне ваздуху. Дубоко је удахнула. Климатизацију у фирми није под-носила. Рихардов нови ауто је већ чекао. Аутомобили, наша деца, помислила је Хелена. Све до сада никада није смогла храбрости да од супруга затражи више од сат и по, али, ко зна зашто, данас је од-лучила да ризикује.

„Два сата?! Заборави на то.”

Незнатно је подигао глас и савио обрве, али Хелена је препознала да се прави да се не слаже. Очигледно је био добро расположен. Дозво-лиће јој то. Кад одузме два пута по десет минута на пут до Милановог атељеа, имаће у резерви још пола сата. Први пут неће морати да жу-ре. Помисао на успорени темпо је Хелену узбудила. Накарминисаним

устима је овлаш додирнула лице свога супруга. Када би се сада преба-
цили на задње седиште, иза тих затамњених бочних прозора, можда
се не би противила – али Рихард је за тако нешто био сувише конзер-
вативан. Већ се помирила с тим да се њихове еротске активности де-
шавају само у кревету.

„Купићеш два часописа више”, шапнула му је.

„Сат и по. Моја последња реч.”

„И два шкотска...”

Застао је.

„А ко ће да вози назад?”

„Ја.”

Посматрала га је с осмехом. Рихард је прихватио игру. Наклонио
је главу на страну као да стварно о томе одлучује.

„Такође бих хтела да свратим код фризера.”

Тако је то било најједноставније. Рихард је као и већина мужева
био у стању да препозна ошишану косу или промену боје, али свака-
ко не скраћивање крајева нити куру ревитализације. Уздахнуо је, стар-
товао и развио брзину. У углу паркинга је била жутобраон вода. У
последњем тренутку је окренуо волан.

„Избегаваш баре?”, приметила је шаљиво. „То није могуће...”

Направио је израз грешника – обоје су се томе насмејали. Хелени
је, као и пуно пута пре тога, било жао што вара тако изузетног мом-
ка. Али на крају крајева, није у томе било ничег осим разврата. Међу-
тим, кад је у сличном стању једном то исто у поверењу рекла Анети,
другарица јој се подсмехнула.

„Разврат? Два сата среће месечно?”

Хелена је изгледала беспомоћно.

„Глупих двадесет и четири сата годишње?”, наставила је Анета. „Један
једини заиста срећни дан? Мислиш да тражиш превише од живота?”

На препуном подземном паркингу се правила да Рихарду помаже да
нађе слободно место, али је у ствари гледала наоколо, не би ли видела
Миланов ауто. На огуљеном стубу поред кога су скретали налазили су се
разнобојни трагови лака. У следећем реду је приметила добро познати
ауто. То ју је изненадило. До сада су морали да се зову мобилним. У сто-
маку је осетила страх и навалу узбуђења. У себи је поновила слово и број
са најближег стуба. Миланово лице није видела, имао је отворену мрежи-
цу против сунца. Помислила је да то није можда сувише нападно, али
Рихард је био усредсређен на камеру за паркирање. Искључио је мотор
и са дечачким задовољством преконтролисао минималну удаљеност од
суседних аутомобила. Иза предњег стакла Милановог аута регистрова-
ла је покрет. Схватила је да у том тренутку двојицу мушкараца дели је-
два десет метара – и против своје воље се помало хистерично насмејала.

„Шта је?” , упитао је Рихард пријатељски. „Чему се смејеш?”

„Теби, мотористо.”

Са два прста јој је мекано згњечио врат, сишао руком доле и дланом јој притиснуо леви бок тако јако да је зајечала. Приметила је да има помало мокре врхове антилопских балетанки. Окренула је леђа Милану и исправила сукњу. Осећала је напетост у бедрима. Рихард се удаљио од аута, аутоматски закључао, чуло се кратко пип. Погледао је на сат.

„У четири и петнаест овде. Тачно два сата.”

„Диван си! Добар! Али стварно.”

„А ни минут дуже.”

Испред продавнице ципела су се коначно поздравили. Рихард је купио двоје новина и нови број часописа *Off Road* и полако наставио даље широким ходником у правцу свог омиљеног кафеа. Пролазио је поред излога незаинтересовано, али се зауставио уза стаклени зид дечијег кутка и посматрао трогодишњу девојчицу и још мањег дечака, можда брата који се више пута спустио низ мали тобоган до мора разнобојних лоптица; кад је приметио поглед једне мајке, отишао је.

У кафани је сео тако да може да прати пролазнике. Изгледало је да га млада риђокоса сервирка препознаје. Наручио је кафу, минералну воду и дупли виски. Има доста времена. У тој малој канцеларији иза продавнице не могу да проведу више од петнаест минута – тако се продавачице кикоћу при сваком његовом доласку овде. Анети четврт сата свакако изгледа мало, али њему је петнаест минута довољно. Можда би данас могао да јој однесе мали поклон, паде му на памет. Парфем? Цвеће? Цвеће би потом могао купити и Хелени, рамишљао је. Зачитао се. Мало касније га је прекинула сервирка носећи наруџбину.

„Супруга је у куповини?”

Схватио је да је целих двадесет година млађа. Њена иронија га је обрадовала. Осећао је да је та комбинација генерацијскога презира и благога интересовања, његов максимум. А биће само горе.

„Не. *Прави се* да купује, али у ствари је са љубавником.”

„Ма, шта кажете!”

„Тако је то. Увек је чека доле на паркингу, у ауту.”

„Па, веома сте толерантан супруг”, насмејала се.

„*Резидниран* би било тачније.”

„Је л’ то кажете озбиљно?”, упитала је риђа за тренутак.

„Да.”

„Хоћете да кажете да је то истина?”

Потврдио је. Из његовог погледа је видела да не лаже.

„Ја... не знам шта на то да кажем.”

„Нисам хтео да Вас збуним.”

Сервирка је на кратко прешла погледом по осталим гостима као да је тражила подршку.

„Боже...”

Рихард је згрчио рамена.

„А ви тако овде читате ауто-магазине?”, одједном је пукла. „Па то је ненормално! Не љутите се?”, додала је одмах.

„Ненормално?”, рекао је Рихард. „Два сата среће месечно? Двадесет и четири часа годишње? Један једини заиста срећни дан годишње – стварно Вам се чини да је то много?”

Сервирка је ћутала.

ТАЈ БОЖИЋ ИПАК НЕШТО ЗНАЧИ

Брзо је падао мрак. *Четири после подне а мрак ко у гробу – зашћо вам је свима тај Божић тако бићан?*, помислио је Ернесто. Повремено је чинио следеће: у себи или полугласно је понављао чешке реченице које је тог дана успут чуо. У Масариковој се у оба смера кретала непрекинута река људи. Кишобрани, кесе, кутије, пакетићи. Довољно је било на тренутак посматрати лица и скала емоција била је комплетна: од радости до нервозе и преосетљивости, па све до правог стреса. *Мени већ тај Божић стварно иде на живце.* Божић му је сада више него икада пре изгледао као представа апсурдног позоришта. Разумљиво. Двоумио се да ли да плати и да се припоји гужви која јури у потрагу, али је ипак позвао келнерицу и наручио други бренди. У духу традиције оставио је куповину божићних поклона за слепоподне, а то је нешто говорило о Ернестовом самопоуздању: није ни помишљао да би му се могло догодити, са његовом оригиналношћу, способношћу емпатије (већ низ година погађао је укус своје дугогодишње девојке много боље него њен муж) или вештином брзога одлучивања, да се нађе на цедилу. Пре него што би кренуо по радњама, увек би посетио свој омиљени кафе и без журбе попио еспресо и бренди – само, ове године седи ту већ преко два сата и са чуђењем примећује да му се још увек никуд не иде.

Било је ту, некако, превише пријатно. Толико светла и топлоте, помислио је Ернесто. Као да је лето, када човек лако подлегне илузији да је свет приступачан. Тама и мраз су свакако ближи истини. Мислио је на оца. Када је последњи пут дошао кући, отац га више није препознао. Ернесто је припремио сестрама и мајци мартини и отишао да прошета. Мајка се касније мало опила, пребацила се преко ограде очеве болесничке посте-

ље и заспала поред њега на крвљу уфлеканом јастуку. Ернесто је убеђивао себе самога да га ништа неће спречити да плати кад то стварно одлучи – па ни ова два сународника која су сад ушла и руковала се са њим, а ни она усамљена смеђокоса за суседним столом, нагласио је то себи. Није била његов тип, али нечег је било на њој. *Fascino silenzioso e inascoltato*.¹ Тихи, нечујни шарм, превео је спремно сам себи. Хладна киша је почела јаче да пада, а кафе се постепено напунио. Испод чивилука, на коме су висиле оне језиве спортске јакне (Ернесто је за време кратког напада поноса приметио да, изгледа, он једини од присутних мушкараца поседује квалитетни капут) одмах се на брзину накупило неколико кутија са електронским уређајима. Посветио им је, на кратко, презриви поглед: микроталасна пећница, видео и тостер. Очева смрт је од многих ствари учинила безвредни отпад. Одједном је схватио, или дозволио себи да схвати, да Ренати, са којом сутра после подне има тајни састанак, неће стићи да купи никакав божићни поклон. Ко зна зашто је замислио како ће разочарење и љутња променити њен израз, али га је и поред тога та магловита слика онеспокојила. Такву је није познавао. Наручио је трећи бренди и кренуо да по сећањима пребира даље доказе Ренатиног себичног одношења према њиховој вези.

У међувремену је, уз бурно весеље, по кафеу почео да кружи распаковани „тостер за ташту”, пошто је његов полупијани власник решио да га покаже свом друштву; кад је допутовао до смеђокосе прво је одбила да га преузме, али је после апарат овлаш преузела и намрштено га предала Ернесту.

„Да ли могу нешто да Вам наручим?”, питао је, чим се тостер вратио на своју полазну тачку, и показао на њену празну чашу.

„Не хвала.”

Из непознатог разлога није хтео да одустане. Давао јој је тридесет, можда мало више. Наранцасти шавови њеног ранчића били су усклађени са бојом шала који је висио преко наслона столице.

„Немојте ме погрешно разумети. Изгледате ми тужно, то је све.”

Након једанаест година живота у Брну могао је да говори чешки без икаквог акцента, али га је сада дискретно нагласио и још намерно направио малу грешку. Надао се да ће га запитати одакле је и тиме му омогућити почетак конверзације који се већ много пута показао као успешан: детињство у Тоскани, најмлађи од троје деце, гимназијска екскурзија у Праг на коју се пријавио на дан одласка, прва љубав, универзитет у Пизи, остала путовања у Чешку. И тако даље. Било му је мука од себе самога.

„Тужна? Зато што ме није насмејао тостер за ташту?”

¹ Привлачност тиха и неуслишена.

Без одобравања га је гледала право у очи, али је Ернестово лице најзад ослабило њен зловољни презир.

„Уморна сам”, рекла је скоро са извињењем. „Смртно сам уморна.”

Келнерици је пала чашица са послужавника и разбила се. Смеђо-коса је скоро театрално затворила очи.

„Хајде онда да причамо о тузи и умору на смрт”, мирно је предложио Ернесто.

Умео је да оцени ситуацију. Чекао је. Засветлео му је мобилни. Игнорисао је то.

„То је добра тема”, додао је.

Телефон се угасио.

„Добро”, пристала је безвољно. „Али имам један услов: нећемо се представљати.”

Ернесто је прихватио.

Обоје су седели насупрот прозорима кафеа. Подигао је руке у знак предаје. Знао је унапред да ће му из рукава сакоа склизнути беле манжетне кошуље. Естетски детаљ на који је одувек био слаб.

„Још неки услови?”

Ако су желели да се чују морали су да се нагну једно ка другоме. Било је то неудобно али забавно.

„Да. Држаћете се теме.”

Келнерицу је интересовало да ли нешто желе. Иако су седели одвојено већ је од њих направила пар. Ернесто је осећао њено скривено неслагање.

„Шта желите да попијете?”, питала је.

„Било шта.”

„Два мартинија, молим.”

Келнерица се удаљила. Музика је испуњавала простор кафеа, а Ернесто је у тренутку подлегао илузији да разнобојна острвца сачињена од кишобрана плове по Масариковој улици у ритму музике.

„Можете да почнете”, рекла је нестрпљиво али без интересовања. „Убедите ме да за дискусију о тузи имате мандат.”

Махнула је главом.

„Пре месец дана ми је умро отац”, поверио се без размишљања. „Наравно да схватам да ми то даје неправедну, можда чак и јефтину предност.”

Посматрала га је неповерљиво.

„То је у одређеном смислу исто тако нефер као кеџ у рукаву”, дозволио је себи коментар Ернесто.

„Све боље говорите чешки”, приметила је заједљиво. „То се ретко среће.”

„Талентован сам за језике.”

Обоје су заћутали.

„Наставите.”

Згрчила је рамена. То што му је омогућило неуобичајену отвореност је узајамна равнодушност, паде му на памет. Бренд и равнодушност.

„Никоме нисам рекао за очеву смрт, само Вама.”

Прави јавни шоу од своје несреће, рекао је у себи, на чешком. Али то је била истина, ни Ренати се није поверио. Нешто се запалило. Окренуо се и видео дим. Из укљученог тостера, за суседним столом, искочио је пропечени новчаник.

„Шта овде уопште радите?”, питала је кад се утишала бука.

„Држим се теме.”

Први пут се насмејала. Келнерица је увређено луфтирала, просто-рију је продувао хладан и влажан ваздух.

„Од чега сте тако уморни?”

„Од ожењених мушкараца. Пре свега од једнога.”

Са изненађењем је приметио да му је жао.

„Није дошао”, направила је фацу. „Није стигао да усиса и купи рибу.”

„Ја се, међутим, забављам са удатом”, информисао је Ернесто.

Шмркнула је.

„Већ сам се навикла. То је мој трећи ожењени. Ваљда их привлачим.”

Потврдио је главом.

„Он је хирург. Не зовем га, могу само да му пишем. Немам очекивања, све ми је јасно. Ја сам просто идеална љубавница.”

Сервирка је пред њих поставила мартини. Ернесто је покушавао да на основу њенога лица закључи да ли је више срећна или више несрећна. То раније није чинио. У џепчићу ранца опшивеног наранџастом мрежицом приметио је папирнате марамнице марке кленекс. Из кожног роковника, који је био положен на сто, вирила је наранџаста оловка. Могао је да се клади да живи у изнајмљеном стану и да тамо влада ред за узор. Гаћице подељене на две или три поличице: за сваки дан, па мало лепше, па оне најлепше... Могао је да се клади да је то једна од оних девојака које су брижно припремљене за живот – који ето, никако и никако да почне. Узорно спакована за излет који се стално одлаже. Дигла је чашу и куцнула се с њим без осмеха.

„Само, данас је Божић, до ђавола!”, узвикнула је.

Овако усамљеним се није осећао ни онда, пре једанаест година. Није могао да схвати зашто се данас све тако одједном окренуло наопачке. Просто живот, помисли.

„Божић није добар за тако нешто.”

„На Божић све то човека више погоди. То је све.”

Мислио је на оца.

„На Бадње вече сам, наравно, код родитеља”, наставила је. „Сви се правимо да је то у реду. Пробам салату, а отац одмах каже: Сачекаћемо маму за вечеру, зар не?”

Преко радија се јавило Merry Christmas. Насмејали су се.
„Мени тај Божић већ стварно иде на живце”, рекао је Ернесто.
„Ви не верујете баш много у рођење Божјега сина, а?”
„Не.”
„Ни ја. Некад бих хтела, али... Просто нисам успела да верујем. Витлејем!” Узвикнула је као да не верује. „Не делује ли Вам то детиња-сто? Све те фигурице?”
Кратко је додирнула његову руку. Правио се да то одобрава, да га то забавља, али је осетио разочарење. Било је то сувише брзо. Њен шарм није био тихи. Нестала је чаролија.
„Ни тај ципелар ми није намонтирао”, оговарала га је накратко.
„Икеа. Знате то... Сваки од те тројице ожењених ми је то обећао, али кад је видео колико тамо има шрафчића, одустао је.”
Узалудност, пало му је на памет. Ништа друго, само узалудност.
„Две године имам у предсобљу ту кутију.”
То је већ звучало припито.
„То је мој живот. Ненамонтирани ципелар.”
„Да платим!”, позвао је сервирку.
Закуцкао је ноктима по столу тек да тај изузетни тренутак одлучности не би поново пропустио. Ваљда ће стићи да купи бар парфем.
У очима смеђокосе видело се да је дирнута тиме. Усправила се. Поздравио се, климнуо главом сународницима, обукао капут и изашао на улицу. Требало је да понесе кишобран, схватио је. Гужва је помогла у одлучивању на коју страну треба да крене. Неке радње су се затварале. Погледао је у најближи осветљени излог и сударио се са петогодишњим дететом.
„Гледај куд идеш!”, продрала се мајка.
Извинио се. Почело је да му буде хладно али је и даље храбро остављао раскопчани капут. Била је грешка што за Божић није отишао кући. Сад је већ касно. Кренуо је ка надстрешници супротне зграде и стао ту неодлучно. Ко има за шта да живи, поднесе скоро свако „како”, помислио је саркастично. Обишао је блок и вратио се до кафеа. Одмах га је приметила. Лице му је било скроз мокро. Згрчио је рамена.
„Тао.”
Показала му је да седне поред ње.
„Тај Божић ипак нешто значи”, рекла је тренутак потом.

МИХАЛ ВИВЕГ (Michal Viewegh) родио се у Прагу 1962. године, студирао је чешки језик и педагогију, почео да објављује 1983. године. Још као студент, кратко се бавио редакторским послом, да би затим постао професионални писац. Пише романе, кратке приче, фелтоне и литерарне пародије. Вивег је изузетно

плодан писац, веома популаран у широким читалачким круговима. Његово литерарно дело прати филмска уметност јер су многе његове приче које садрже авантуристички дух и хумор, по структури сличне сентименталним телевизијским серијама. Популарности и успеху дела овога писца, у чешкој средини, доприноси чињеница да својим хумором наставља традицију најпознатијих чешких писаца Јарослава Хашка и Бохумила Храбала, док еротски заплети подсећају на романтичне приче Милана Кундере.

Најчитаније књиге Михала Вивега су *Роман за мушкарце* (*Román pro muže*), фељтони *На двема столицама* (*Na dvou židlích*) и психолошка новела *Часови креативног писања* (*Lekce tvůrčího psaní*).

На српски језик су преведене следеће Вивегове књиге: *Између две вајпре* (*Vybíjená*), *Приче о браку и сексу* (*Povídky o manželství a o sexu*), *Васпитање девојака у Чешкој* (*Výchova dívek v Čechách*) и *Сјајне зезнуће зодине* (*Báječná léta pod psa*).

Превела са чешког и белешку сачинила ТАТЈАНА МИЦИЋ